

kifizetni. Minthogy a világpiacon az erős verseny miatt a minőségi, korszerűségi igények magasak, termelőeszközkivitelünk fokozása csak az igények kielégítése útján képzelhető el. Ellenkező esetben mezőgazdasági vagy hagyományos ipari áruval kell fizetni, ami felboríthatja a külkereskedelmi, illetve fizetési mérleg egyensúlyát, ha a behozott és kivitt áruk ára közötti különbség túl nagy.

Az intenzív fejlesztés velejárója a nemzetközi munkamegosztásba való eredményes bekapcsolódás, a kooperáció. A belterjes gazdaságfejlesztésre történő áttérésnek már számos eredménye mutatkozik meg. Iparunk nemcsak többet termel, mint a múltban, hanem termékeink mindinkább megfelelnek — belföldön és a világpiacon — a minőségi, korszerűségi és árkövetelményeknek. Kivitelünkben egyre nő a korszerű termelőeszközök aránya, jelentősége, az iparilag fejlett államokkal egyre szélesebb körű kooperációnk van kibontakozóban.

A korszerű nagyipar kiépítése feladatainak nagysága, összetettsége, bonyolultsága miatt nem könnyű; a szocialista iparosítás során hibák és hiányosságok is előfordultak, számos erőfeszítés még nem hozta meg a kívánt eredményeket. A mennyiségi szemléletről a minőségi szemléletre való áttérés egyik-másik üzemben és iparágban nem eléggé gyors ütemű, nem mindig folyamatos és következetes. Némely üzem még nem tudott a társadalmi elvárások, szükségletek színvonalára emelkedni a minőség, korszerűség és olcsóság terén; a nagyarányú beruházások és a korszerűsítés biztosította lehetőségeket csak részben használják ki.

Ha az államosítást az iparfejlesztés terén megtett út vagy a várható fejlődés szemszögéből nézzük, jelentősége nem évül el. Ellenkezőleg: nő. A főbb termelőeszközök társadalmi tulajdonba vétele jelentette a kiindulópontot, azt a biztos alapot, amin elindulhattunk, a tudatos és tervszerű gazdálkodás feltételét; ezért emlékezünk 1948. június 11-ére ma is úgy, mint történelmünk egyik nagy napjára.

HERÉDI GUSZTÁV

DERENGÉS

Akkoriban az *Igazság* szerkesztősége a megyei pártbizottság székében volt, a főtér mostani banképületében. Június 11-én reggel 8 óra előtt beléptem a kapun. És mentem volna a lift felé, de nem engedtek. Igazoltattak. A kapus meg a liftes ismert, de végignézték igazoltatásomat, én néma jelekkel kérdeztem, hogy mi ez, ők csak vállukat vonták.

A szerkesztőségben volt már néhány munkatárs, azok sem tudtak többet, mondták, menjek le a díszterembe. Ott sem lettem okosabb, csupán zavarom, csodálkozásom nőtt meg. Különös társaságot találtam ott. Vöröslő szemek, álmos tekintetek, volt, aki a szék támlájára ejtette fejét. Megtudtam, hogy tegnap estétől itt ülnek, beszédeket hallgatnak, s nem tudják, mi készül, de biztosan valami nagy dolog. Az épületből senki el nem távozhat, a telefon néma.

Így telt el néhány óra, aztán megtudtuk a valóban nagy hírt: a Nagy Nemzetgyűlés megszavazta az államosítást. A nép kezébe került az ipar, a bankhálózat, a közlekedés, a kereskedelem.

A bejelentést döbbszent csend fogadta. Majd tapsolni kezdtünk, föl-ugrottunk, ujjongva öleltük meg egymást. Jórészt munkások ültek a teremben. Tekintetünkben meglepetés, öröm.

— Miénk a gyár, miénk a gyár! — ismételtgették, mintha nehezen tudnák elhinni a nagy hírt.

— Végre... hogy ezt is megérttem. Ezért érdemes volt élni — mondotta, csak úgy magának, a szomszédomban egy öreg proli.

Azután sajátos szavakat kezdtem hallani: tervezgádkodás, iparfejlesztés, központi irányítás. Ma mindez sokszor hallott fogalom, akkor azonban meglepetésként hangzott. Ismertem ugyan a Szovjetunió történelmét, tudtam az ötéves tervekről, de valamiképpen az egész távolinak tűnt. Nehéz idöket éltünk. Három évvel azelőtt fejeződött be a háború, alig lábaltunk ki a szárazságból, éhínségből, a romokat épp csak eltakarítottuk, új házakat még nem emeltünk helyükbe, az állomások csonkák, az utcák foghíjasok voltak, jegyre kaptunk élelmet, ruhát, cipőt, s szó ami szó, vékonyan. Ilyen körülmények közt valószínűtlennek tetszett a nemzetgazdaság tudatos irányítása, a nagyipar kiépítése.

Az újságírókat fölhívták a szerkesztőségbe, s közölték velünk, hogy kimegyünk a gyárakba, ugyanis kinevezték az államosított üzemek új vezetőit — azok közül, akik a gyűlésteremben töltötték az éjszakát —, s az új munkásigazgatók most mennek átvenni a gyárakat. Minden igazgató mellé beosztottak egy-egy riportert, hogy a történelmi eseményről beszámoljon a holnapi lapszámban. Engem Fischer Albert mellé ültettek a kocsiba, s az egykori Magyar Acélárugyárba — ma Unirea — mentünk ki, a város legjelentősebb fémipari üzemébe.

Izgalmas percek. Örvendtem, hogy tanúja lehetek az üzem átvételének, a munkásigazgató bemutatásának, a régi tőkés elkergetésének, a gyár tényleges birtokbavételének. Aztán összegyűlt a munkásság a nagyteremben, fölcsendült Fischer elvtárs ritka-erős basszushangja, bejelentette az átvételt. Hatalmas taps, öröm, ragyogó tekintetű emberek... de valamiképp többet vártam. Nagyobb meglepetést, éles kitörést pró és kontra, a tőkésék s lakájaik leleplezését, elkergetését, benyomulást az irodába, a párnázott ajtók mögé, a pénz, a bizalmas iratok, a levelezés, a műszaki dokumentáció lefoglalását. Ilyesmire azonban nem került sor. A gyűlés után bizony vakartam a fejem, miről írjak most, mi is volt a nagy szenzáció. A szerkesztőségben faggattam a többieket. Ők minek voltak a tanúi? Jobbára annak, aminek én; a gyárak ugyanis már a dél-előtt megkapták a hírt s a szükséges utasításokat, a munkásság megbízottai azonnal cselekedtek, lefoglaltak, megszálltak, őrizetbe vettek mindent. Volt, ahol a tulajdonos dühöngött, bizalmas emberei a fogukat vicsorgatták, de véres harcra, összecsapásra nem került sor. Akkoriban a tőkésék különben sem voltak már oly nagy urak, mint a háború előtt. Legfőbb támaszuk, a király fél évvel azelőtt lemondott, s eltávozott az országból, három éve, hogy demokratikus többségű kormány vezette az

országot, a dolgozók képviselői pedig mind a párt, mind a szakszervezetek útján már nyomatékos szóhoz jutottak az üzemek vezetőségében, egyre inkább korlátozták a kapitalisták hatalmát.

Az államosítás erre a folyamatra tette föl a koronát.
Békésen, szervesen, vértelenül.

*

Hogy mit hozott, azt továbbra is ebben az üzemben kísérhettem figyelemmel. Az elgondolások szerint az addig ásót, lapátot, patkósarkot, artézikút-berendezést, tengelyeket készítő üzemnek gépgyárrá kellett előlépnie. Ehhez szereldére volt szükség. Nagy csarnokra, új berendezésekre. Gyors munka kezdődött. A vasgyár területébe ékelve kis fűrésztelep dohogott. Idegen test. Napok alatt lebontották, eltávolították. S jöttek az építők. Néhány hónap múlva már állt az új csarnok. Ma sem tudnám megmondani, hogyan sikerült ez. Kevés volt az építkezés akkoriban, s a legjobb munkásokból válogathattak? Avagy az odaadás, a tudat, hogy magunknak építünk, esetleg az új eljárások, a gyorsfalazás és egyéb tették meg a magukét, de tény, hogy rekordos munka volt, példás teljesítmény, csodájára jártunk. A szocialista iparfejlesztés első műve volt ez Kolozsváron. A munka lendülete, a csarnok impozáns méretei, berendezésének korszerűsége sok-sok embert győzött meg itt a tervgazdálkodás fölényéről.

És nemcsak Kolozsváron. Az új üzem kezdte termelni a textilgépeket, s mint országjáró riporter aradi szövődékekben, fővárosi fonodákban vagy a makfalvi lenáztatóban találkoztam gyártmányaival. És annyira ismertem az üzemet, oly sok szál fűzött hozzá, hogy termékeit kissé az én munkám gyümölcésének, gyermekeimnek is éreztem.

Csutak Levente: A fém metamorfózisa

